

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sk/23/2018
Identifikačné číslo spisu: 5017200393
Dátum vydania rozhodnutia: 30.10.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:5017200393.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Sone Langovej v právnej veci žalobcu: Z. R., nar. XX.XX.XXXX, bytom G. č. XXX, F. H., právne zastúpený: Advokátska kancelária JUDr. Halagan, s.r.o., Framborská č. 253/21, Žilina, IČO: 50 626 329, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. XXX XXX XXXX X zo dňa 31.07.2017 o nároku na starobný dôchodok a jeho výšku, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline zo dňa 27. marca 2018, sp. zn. 24Sa/35/2017, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 27. marca 2018, sp. zn. 24Sa/35/2017, mení tak, že rozhodnutie žalovanej číslo XXX XXX XXXX X zo dňa 31.07.2017 zrušuje a vec vracia žalovanej na ďalšie konanie.

Žalobcovi priznáva náhradu účelne vynaložených trov konania pred krajským súdom a kasačného konania vo výške 50 %.

Odôvodnenie

1. Prvostupňovým rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredia č. XXX XXX XXXX X - I. zo dňa 24.01.2017 bol žalobcovi podľa § 65 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) od 24.08.2016 priznaný starobný dôchodok v sume 481,70 € mesačne a tento bol podľa § 82 tohto zákona ďalej zvýšený od 01.01.2017 na 489,90 € mesačne.

2. Prvostupňovým rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X - III. zo dňa 24.01.2017 bolo rozhodnuté, že žalobcovi nevznikol nárok na zvýšenie starobného dôchodku na sumu minimálneho starobného dôchodku podľa § 82b zákona č. 461/2003 Z. z.

3. Právoplatným rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 31.07.2017 žalovaná (v jej mene generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne) zamietla odvolanie žalobcu a potvrdila prvostupňové rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. XXX XXX XXXX X - I. a III. zo dňa 24.01.2017.

4. Žalobca v správnej žalobe namietal nezákonnosť rozhodnutia žalovanej čo do nesprávneho vykázania doby dôchodkového poistenia a nesprávnej výšky osobného vymeriavacieho základu za roky 1991 a 1992. Popieral správnosť evidenčného listu o dobách zamestnania (ďalej len „ELDZ“) v JRD A. a v ňom uvedeného potvrdenia, že v dobe od 01.06.1991 do 30.11.1992 mal neplatené voľno, pričom podpisy na tomto ELDZ za roky 1990 až 1992 nie sú jeho. Tak ako v správnom konaní, aj v žalobe dôvodil tým, že aj v uvedenej dobe bol zamestnaný na JRD A. a dosahoval vysoké zárobky. Domáhal sa toho, aby mu okrem započítania doby zamestnania bola v roku 1991 do vymeriavacieho základu započítaná hrubá mzda vo výške uvedenej v čestných vyhláseniach, potvrdených svedkami.

5. Krajský súd ako správny súd rozsudkom zo dňa 27. marca 2018, sp. zn. 24Sa/35/2017, (č.l. 80 spisu) žalobu zamietol. Z dávkového spisu odporkyne mal preukázané, že v žiadosti o invalidný dôchodok zo dňa 16.01.2013, pravdivosť a úplnosť údajov ktorej potvrdil žalobca vlastnoručným podpisom, bolo uvedené, že žalobca bol zamestnaný v JRD F. A. od 01.01.1981 do 30.11.1992, pričom v období od 01.06.1991 do 30.11.1992 mal neplatené voľno; na základe tejto žiadosti bol žalobcovi rozhodnutím č. XXX XXX XXXX zo dňa 31.01.2013 priznaný invalidný dôchodok od 19.09.2012. Taktiež mal preukázané, že v osobnom liste dôchodkového poistenia (ďalej aj „OLDP“), ktorý je prílohou rozhodnutia o priznaní invalidného dôchodku, mal žalobca podľa zamestnávateľom vyplneného ELDZ za rok 1991 vykázaných 365 dní dôchodkového poistenia, z toho 51 dní ako dobu nároku na nemocenské, a osobný vymeriavací základ 29 353 Sk. Žalobca v danom konaní správnosť údajov na ELDZ ani pravosť svojho podpisu na ňom nespochybnil, ani nenapadol rozhodnutie o priznaní invalidného dôchodku odvolaním. Z potvrdenia Poľnohospodárskeho družstva A., personálneho útvaru zo dňa 10.02.1993 mal krajský súd preukázané potvrdenie doby trvania zamestnania u tohto zamestnávateľa v rozsahu 19 rokov a 216 dní.

Pokiaľ ide o žalobcom v správnom konaní predložené dve „Vyhlásenia o dobách zamestnania a hrubom zárobku“ zo dňa 20.09.2016, podpísané vždy dvomi svedkami, krajský súd poukázal na to, že žalobca bol správnym orgánom poučený o tom, že musí ísť o svedkov, ktorí vykonávali tú istú prácu a uvedenú dobu majú zhodnotenú vo svojom dôchodku. V tejto súvislosti mal preukázané, že svedkovia - zamestnanci družstva nevykonávali tú istú prácu ako žalobca, ktorý vo vyhláseniach uviedol, že pracoval ako pracovník PZV (správne malo byť „PSV“ - poznámka kasačného súdu). Sporné doby zamestnania a hrubé zárobky žalobcu v nich neboli potvrdené ani po dopyte žalovanej u archivačnej spoločnosti STAVKON, s.r.o., Stará Ľubovňa, ktorá bola poverená archiváciou dokladov družstva, ani u archivačnej spoločnosti IRON MOUNTAIN SLOVAKIA, s.r.o. Bratislava, ktorá archivuje doklady zaniknutého zamestnávateľa JCP, a.s. Štúrovo, u ktorého mal žalobca podľa vlastného vyjadrenia pracovať na vysunutom pracovisku, čo uviedol v elektronickej komunikácii s pracovníkom správneho orgánu.

Krajský súd tiež poukázal na to, že v administratívnom spise žalovanej sa nachádza overená fotokópia rozhodnutia Okresného národného výboru v Žiline v likvidácii (ďalej len „ONV“), odboru miestneho hospodárstva, obchodu a cestovného ruchu č. j. NH, O 1044/90-No zo dňa 26.11.1990, podľa ktorého ONV na základe žiadosti žalobcu zo dňa 26.11.1990 registroval žalobcu ako podnikateľa v odbore maliarske a natieračské práce s dňom začatia podnikania 26.11.1990.

Na uvedenom skutkovom základe krajský súd skonštatoval, že žalobca nepreukázal relevantným spôsobom, že by mal v rokoch 1991 a 1992 iné hrubé zárobky ako mu boli pre výšku dôchodku hodnotené. Nepovažoval za dôvodnú námietku žalobcu, že podpisy na ELDZ v rokoch 1991 a 1992 nie sú jeho, pričom rovnaký podpis za rok 1990 nenamietal. Požiadavku žalobcu na grafologický posudok podľa súdu nemá oporu v zákone.

Z uvedených dôvodov krajský súd dospel k záveru, že žalovaná vec správne právne posúdila, pričom sa vysporiadala s odvolacími námietkami žalobcu a svoje rozhodnutie dostačujúco odôvodnila. Rozhodnutie žalovanej považoval za súladné so zákonom a preto žalobu podľa § 190 SSP zamietol ako nedôvodnú.

6. Rozsudok krajského súdu napadol žalobca včas podanou kasačnou sťažnosťou. Namietol nesprávnosť právneho záveru krajského súdu, keď nepovažoval za opodstatnené a správne, aby súd pri preskúmaní zákonnosti rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku poukazoval na skutkový stav zistený v konaní o invalidný dôchodok, a to aj vzhľadom k tomu, že žalobca bol v tom čase po vážnej

chorobe.

Ďalej namietol, že vyhlásenia o dobách zamestnania podal z dôvodu, že nepovažoval za pravdivé údaje v ELDZ, ktorý aj za roky 1991 a 1992 potvrdilo JRD A.. Údaje vo Vyhlásení potvrdili svedkovia, ktorí u tohto zamestnávateľa v rozhodnom období pracovali a nie je podstatné, že ich ELDZ sú potvrdené Výrobnou-obchodným podielnickým družstvom A., lebo ide o právneho nástupcu JRD A.. Taktiež sa nestotožnil s názorom, že svedkovia by mali vykonávať prácu s rovnakou náplňou ako on.

Podľa názoru sťažovateľa správne orgány postupovali v rozpore s § 195 zákona č. 461/2003 Z. z., lebo nevychádzala zo správneho zistenia obdobia dôchodkového poistenia a bez zohľadnenia čestného vyhlásenia rozhodla na základe ELDZ napriek tomu, že žalobca namietal od začiatku konania, že údaje na ňom on nepodpísal - podpis nie je jeho, ale je evidentne sfaľovaný.

Z uvedených dôvodov žiadal, aby kasačnú súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

7. Žalovaná vo vyjadrení nepovažovala dôvody kasačnej sťažnosti za opodstatnené a navrhla, aby ju kasačný súd ako nedôvodnú zamietol.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný preskúmal vec bez nariadenia pojednávania a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná iba čiastočne.

9. V danom prípade je potrebné zdôrazniť, že žalobca mal podľa Osobného listu dôchodkového poistenia (OLDP), ktorý tvorí prílohu rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku, započítanú dobu zamestnania (poistenia) v roku 1991 v celom rozsahu 365 dní, z toho 51 dní nároku na nemocenské, a osobný vymeriavací základ (hrubý zárobok) 29 353 Sk. V roku 1992 podľa ELDZ nemal zhodnotenú žiadnu dobu poistenia ani hrubé zárobky.

10. Kasačný súd poukazuje na to, že krajský súd sa pri skúmaní zákonnosti postupu a rozhodnutia žalovanej zaoberal aj Vyhlásením žalobcu o dobách zamestnania, podpísaného svedkami - zamestnancami JRD A.. Okolnosť, že poukázal na to, že ELDZ týchto svedkov na rozdiel od žalobcu už potvrdilo Výrobnou-obchodné podielnické družstvo A., nie je pre posúdenie veci rozhodujúca, aj keď kasačný súd za správnu považuje pripomienku, že ide o právneho nástupcu JRD A..

11. Krajský súd svoj záver o zákonnosti rozhodnutia žalovanej podoprel zisteniami z administratívneho spisu žalovanej, a to nielen z evidenčného listu o dobách zamestnania žalobcu v JRD A., potvrdeného bývalou Regionálnou národnou poisťovňou Stará Ľubovňa ako právnym predchodcom pobočky Sociálnej poisťovne, o dobe zamestnania žalobcu v JRD A. 01.01.1981 do 30.11.1992 za roky 1990 až 1992, z toho neplatené voľno od 01.06.1991 do 30.11.1992, ale aj zo žiadosti žalobcu o invalidný dôchodok zo dňa 16.01.2013 s údajom o tej istej dobe neplateného voľna, t. j. voľna bez náhrady mzdy. Uvedené doklady boli vydané podstatne skôr ako žalobca začal namietat dobu zamestnania a zárobky v rokoch 1991 a 1992. Regionálna národná poisťovňa existovala do 31.12.1994.

12. V zmysle § 150 ods. 1 vyhl. č. 149/1988 Zb. je organizácia povinná do evidenčného listu zapisovať za každý kalendárny rok po účtovnej uzávierke (uzávierke mzdových listov), najneskoršie do 30. apríla nasledujúceho roka, dobu trvania zamestnania, hrubý zárobok uvedený v § 11 ods. 1 tejto vyhlášky a náhradné doby. Hoci podľa § 151 ods. 7 tejto vyhlášky je organizácia povinná predkladať každoročne evidenčný list občanovi na podpis, okolnosť, že občan (zamestnanec) evidenčný list nepodpísal, ani okolnosť, že evidenčný list niekto podpísal za neho, nie je dôkazom o tom, že údaje o neplatenom voľne a výške hrubého zárobku v roku 1991 a 1992 na evidenčnom liste nie sú správne. Z uvedeného dôvodu kasačný súd nepovažoval za právne významnú námietku sťažovateľa, že ELDZ nepodpísal on, ale iná osoba, a v zhode s krajským súdom nepovažoval za potrebné doplniť dokazovanie o posúdenie pravosti podpisu znalcom. Z toho istého dôvodu sa nezaoberal odborným stanoviskom znalca z odboru písomznanectva zo dňa 11.03.2019, ktoré žalobca predložil kasačnému súdu dňa 22.03.2019.

13. Z administratívneho spisu mal aj kasačný súd preukázané, že žalovaná v snahe zistiť dôvodnosť námietky žalobcu ohľadom doby zamestnania a výšky hrubého zárobku vykonala dokazovanie dopytom nielen u spoločnosti, spravujúcej archívne doklady bývalého JRD A., ale vzhľadom na údaj vo vyhlásení

o dobách zamestnania, že žalobca pracoval v PSV (pomocná stavebná výroba?) a tvrdil, že vykonával práce v JCP, a.s., neúspešne žiadala o potvrdenie aj spoločnosť IRON MOUNTAIN SLOVAKIA, s.r.o., ako správcu archívnych dokumentov JCP, a.s., Štúrovo.

14. V prípade neexistencie dokladov o zamestnaní je možné tento nedostatok nahradiť vyhlásením o dobách zamestnania a hrubom zárobku, pričom údaje žiadateľa musia potvrdiť aspoň dvaja svedkovia. Požiadavka, aby išlo o svedkov, ktorí pracovali u toho istého zamestnávateľa a na tom istom pracovisku, a pokiaľ možno aj v rovnakom pracovnom zaradení, z ktorého vyplýva ich znalosť o trvaní zamestnania, je logická a nemožno ju namietat' ako nezákonnú. Ak krajský súd dospel k názoru, že svedectvo osôb, ktoré v rozhodnom období nepracovali so žalobcom na tom istom pracovisku, nie je spôsobilé spochybniť údaje zamestnávateľa o dobe zamestnania a hrubom zárobku na ELDZ, resp. ani údaje v žiadosti o invalidný dôchodok, ktorú žalobca podpísal, takéto z odôvodnenia rozsudku vyplývajúce hodnotenie krajského súdu nemožno považovať za nepodložené. Kasačný súd považuje za potrebné doplniť, že správnosť tohto záveru podporuje aj skutočnosť, že podľa evidenčných listov o dobách zamestnania svedkov u toho istého zamestnávateľa boli ich hrubé zárobky v porovnaní s tvrdením žalobcu vo „Vyhlásení“ (za rok 1991 hrubý zárobok 114 000 Sk a za rok 1992 vo výške 105 000 Sk) nižšie zhruba o dve tretiny, resp. o viac ako polovicu.

15. Navyiac, krajský súd poukázal aj na rozhodnutie ONV v Žiline č. MH, O 1044/90-No zo dňa 26.11.1990, ktorým bol žalobca podľa § 6 zákona č. 105/1990 Zb. o individuálnom podnikaní fyzických osôb pod obchodným názvom R. od tohto dňa zaregistrovaný ako podnikateľ v odbore maliarske a natieračské práce, keď k žiadosti o registráciu predložil potvrdenie JRD A. zo dňa 22.10.1990 o praxi. Na doplnenie kasačný súd uvádza, že v administratívnom spise sa nachádza aj overená kópia Živnostenského listu žalobcu na vykonávanie ohlasovanej živnosti č. Žo 9071/1992 zo dňa 08.12.1992, vydaný Okresným úradom Žilina.

16. Podľa § 8 ods. 1 písm. a) a g) zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 110/1990 Zb. zamestnaním sa rozumie pracovný pomer, resp. činnosť samostatne zárobkovo činných osôb, a to v rozsahu a za podmienok ustanovených vykonávacím predpisom.

17. V zmysle § 145b ods. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Zb. v znení platnom od 01.05.1990 do 31.12.1991 samostatne zárobkovo činné osoby sú povinné platiť na svoje nemocenské a dôchodkové zabezpečenie poistné a podávať prihlášky a odhlášky na toto zabezpečenie. Výška poistného je 25 % z prihláseného vymeriavacieho základu, ktorý je najmenej 400 Kčs mesačne; poistné sa platí za určené obdobie vopred.

18. V období od 01.01.1992 do 31.12.1992 podľa § 145b ods. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Zb. samostatne zárobkovo činné osoby sú povinné platiť na svoje nemocenské a dôchodkové zabezpečenie poistné a podávať prihlášky a odhlášky na toto zabezpečenie; to neplatí, ak samostatne zárobkovo činná osoba bude vykonávať činnosť tak malého rozsahu, že jej príjem nemá dosahovať 9 600 Kčs ročne, alebo ak je už zúčastnená na nemocenskom a dôchodkovom zabezpečení z iného dôvodu alebo ak poberá starobný alebo invalidný dôchodok. Výška poistného je 25 % z prihláseného vymeriavacieho základu, ktorý je najmenej 2 000 Kčs mesačne; poistné sa platí za určené obdobie vopred.

19. Žalobca netvrdil, že by v rokoch 1991 a 1992 podal prihlášku alebo odhlášku na dôchodkové zabezpečenie a že platil poistné ako samostatne zárobkovo činná osoba. Zistenie, či v období roka 1991, príp. aj v roku 1992 do 30.11.1992 žalobca bol alebo mal byť prihlásený na dôchodkové zabezpečenie do poistenia a či aj zaplatil poistné však môže byť právne významné pre posúdenie nároku na hodnotenie namietaného obdobia ako aj pre zistenie osobného vymeriavacieho základu žalobcu. Túto otázkou však žalovaná opomenula a neskúmala, čo podľa názoru kasačného súdu malo za následok nedostatočné zistenie skutočného stavu.

20. Vzhľadom na uvedené pochybenie žalovanej kasačný súd podľa § 462 ods. 2 SSP rozsudok krajského súdu zmenil, rozhodnutia žalovanej zrušil a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie.

21. V ďalšom konaní žalovaná doplní dokazovanie v naznačenom smere a vo veci znovu rozhodne, pričom nové rozhodnutie riadne odôvodní.

22. O náhrade trov konania pred krajským súdom a kasačného konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 1 a 3 v spojení s § 167 ods. 3 písm. a) SSP, keď za dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie plnej náhrady trov inak úspešnému sťažovateľovi považoval skutočnosť, že žalobca neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal svoje tvrdenia o trvaní poistenia z titulu zamestnania a výške hrubých zárobkov v spornom období a že dôvodom na zrušenie rozhodnutia žalovanej bolo sťažovateľom nenamietané nevykonanie dokazovania ohľadom doby jeho poistenia ako samostatne zárobkovo činné osoby, ktorú skutočnosť sám neuviedol, ale vyhodnotenie ktorej je na účely výšky starobného dôchodku dôležité pre hodnotenie doby poistenia v roku 1992 a hrubého zárobku v rokoch 1991 a 1992.

23. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný riadny opravný prostriedok.